

İÇİNDEKİLER

Sunu • 6

Meşe Adamları • 9

Sarraı • 17

Zümrüdüanka • 27

Kışneme • 37

Eğil Çınarım Eğil • 47

Tılsımlı Yorgan • 61

Nuh • 69

Z. • 75

Söz Satıcısı • 91

Canlanma • 107

Sunu

Ta ilkokul yıllarımdan, yani kitap okumaya ve büyüklerden masallar dinlemeye başladığımdan beri, büyü, gerçeküstü, hayallerle dolu dünyalar o kadar ilgilimi çekti ki, yazmanın asıl amacı, benim için, bu dünyaya/dünyalara yolculuk oldu. Bugün bu düşünceye her zamankinden daha yakın hissediyorum kendimi. Ne anlatırsa anlatsın, öyküler, romanlar bizi birer hayal dünyasına götürür. Yapıtla okur arasında, böyle bir kılavuz-yolcu ilişkisi vardır.

Okuduğum ilk kitap, *Tom Sawyer'ın Maceraları*'ydı. Sonra *Define Adası*, *Vahşetin Çağrısı* ve peş peşe o olağanüstü Jules Verne kitapları... Aynı yıllarda, ortaokuldaki edebiyat derslerimizde Karagöz'ü tanıyınca, bizim kültür/masal dünyamıza hayranlık duydum, Türkçemizin doğası, sesi, bir su şırlıtısı gibi, en belirsiz, gerçekdışı şeyleri bile hemen somutlayan iç mantığı okuduğumuz, dinlediğimiz şeylerin yalnızca birer olay akışı değil, aynı zamanda birer ses sanatı olduğunu öğretmişti bana. Karagöz bir ses sanatıdır aynı zamanda. Karacaoğlan, Yunus gibi ulu ozanların bugüne taşınması da o ses mucizesi ile gerçekleşmiştir.

Bunun yanında, halk masalları da büyük, sonsuz bir anlatı ormanıydı. Annem, onun annesi, benim zamanında, "Anlatıcı Kadınlar Hakkında" denemem ile biraz anlatmaya çalıştığım adsız yazarlardı, ses kaynaklarını –kuşkusuz kendi yorumları ve üslup zenginliklerini de katarak– bugüne getirmiş, bize anlatmışlardı. Annemin masal anlatırken çıkardığı kimi ünlemlere Dede Korkut'ta rastlamıştım. Ses boşlukta kaybolmuyor. Bu tür yazını binlerce yıl, ünlemleriyle birlikte taşıdığına göre, böyle. Sonra onun anlattığı masallardaki motiflerin başka masallarda da yer aldığını, anlatıcıların, belleğin, geçen zamanın, kişisel özelliklerinin etkisiyle bu hikâyelerin kimi yerlerinde değişiklikler yaptığını gözlemliyordum. Böylece bizim kültürümüzle ilgili yazın kaynaklarını toplamaya, masalları, halk hikâyelerini, destanları, seyahatnameleri, ulu ozanların, halk âşıklarının kitaplarını biriktirip okumaya başladım. Kuşkusuz hiçbir zaman bu konuların bir araştırmacısı olmadım. Bununla iyi bir okur olarak ilgilendim. Yaratmak istediğim çağdaş yazıya öncelikle bunların kaynaklık etmesini istedim.

Bizim coğrafyamızın ve İslam folklorunun olağanüstü köklü ve zengin bir geçmişi, bir mitolojisi ve derin bir hayal gücü vardır. Modern Batı romanının kaynaklarından biri de, bilindiği gibi, *Binbir Gece*

Masalları, Tütünâme gibi geleneksel Doğu kaynaklarıdır. Ben yazmaya başladığımda, bizim çağdaş yazının bu kaynağı yeterli ölçüde kullandığı kanısında değildim. Öykü ile ilgili her şeyi deniyor, durma yeni öyküler üretiyordum gerçi ama bir nebze masalsı bir dünyaya girdiğim sırada, bu beni öyle çekiyordu ki, artık oradan çıkmak istemiyordum. Demek ki, bununla yol alacaktım.

Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı halk ağzından derlemeleri, (Ahmet Caferoğlu, Ahmet B. Ercilasun gibi hocalarımızın adını özellikle anmak isterim) İhsan Hınçer'in *Türk Folklor Araştırmaları* ciltlerini yanımdan ayırmıyordum. Burada, dilbilimci hocalarımızın köy köy dolaşım halk ağzından derlediği hikâyeler, masallar, türküler, bilmeceler ve hatıralar vardı. Bana göre bizim edebiyatımızın birer mücevheri olan bu derlemelerin içinde halktan anlatıcıların pek kısa geçtiği, anımsamakta zorlandığı ama olağanüstü zenginlikte masallar, masal parçaları bulunuyordu.

İşte *Kargasabunu* adını verdiğim bu öykü derlemesine kaynaklık eden, çoğunlukla bu parçalardır. Ben, çoğun bilinmeyen ama benim öykü dilime yatkın olacak, yorumlanabilecek, yeni kahramanlar ve olay parçalarıyla zenginleşebilecek bu anlatılardan yola çıkarak bu öyküleri yazdım. Örneğin "Meşe Adamları," bugün de Kars çevresinde bilinen bir rivayete dayanır; ormandaki yarı insan yarı ağaç yaratıklarla ilgilidir. Bu motifi yalnızca buralarda bulunmadığını, çağdaş dünya edebiyatına da kaynaklık ettiğini biliyoruz. Bununla birlikte, "Zümrüdüanka" çok bilinen bir masaldır, pek çok varyantı vardır. Ben özellikle, çok sevdiğim bir masal olduğu için, Zümrüdüanka'nın az çok farklı bir rivayetine bu kitapta yer vermek istedim.

Yine, "Nuh" öyküsü, klasik anlamıyla bir masal sayılamaz; Nuh söylencesi ile ilgili o küçük parçaya bir Fransız seyyahın kitabında rastlamış, bir kenara not etmişim. İstanbul'da kendisine Nuh ile ilgili böyle bir hikâye anlatıldığını söylüyordu. Öykünün bu derlemede yer alabileceğini düşündüm.

Okuyunca göreceksiniz; bizim masal kaynağımız, henüz ucundan bile geçmediğimiz kadar ulu ve derin ve düşündüğümüz, bildiğimiz kalıplardan uzak. Çok daha yaratıcı, keskin, yer yer korkunç ve dehşetli, uçsuz bucaksız bir kaynak. Elbette, benim istediğim onu olduğu gibi aktarmak olmadı, onu hocalarımız zaten yaptı. Ben, o kaynaktan yeni öyküler yaratmak, bugünün öykülerini yaratmak, böylece okuru da bundan haberdar etmek istedim. Başlangıçta, bu şekilde yüz öykü yazmak istiyordum. Ama zaman içinde araya *Sus Barbatus!* girdi, zaman geçti, yaşım ilerledi, o yüz önce kırk oldu, sonra ona indi. Sonra da gökten üç elma düştü. Efendim. Okuması da size kalıyor.

F. D.
İstanbul, 2022

1.

Meşe Adamları

Ağaçların kederi üzerine bir masal

Savaş ve yağma zamanlarında. Gençler, genç babalar çatışmalarda öldükte. Kadınların da çoğun yalnızlıktan kırılıp çocukların büyümek için sedir altlarına saklandıkları günlerde. Hava birden ışığını yitirip ortalık alaca gölgeye ve kurt ulumalarına kestiğinde. Acaba nedendir, diyerek yanıma tüfeğimi ve fenerimi aldım, kapının önüne çıktım. Âşık Zülali'nin dediği gibi, hasret hayalleri hep bize yağar. Ne felaket gelecek başımıza bakalım, diyerek. İhtiyar karıya seslendim. —Karı, ormana bir şey olmuş, dedim. Pencerenin ucundan başını Karagöz gölgesi gibi uzattı. —Ormana bir şey mi olurmuş, orda duruyor işte zavallı, dedi. —Yok, dedim, bir şey olmuş, rengi değişmiş. Gerçekten, kıvıl kıvıl gri bir şeyler vardı, hem gökyüzünde, hem ormanda. —Ava bahane olmaz, dedi ihtiyar karı, karnımız aç.

Çizmelerimi bağlayıp yola çıktım. Ormanın içinden, uzaklardan geyiklerin boğuk sesleri geliyordu. Yükseklerde uluyan kurtlarla yaygara koparan çakallar vardı. İri kuşlar dönüyordu başımın üstünde. Gençlik zamanlarım olsaydı. Eskisi gibi bacaklarım çevik ve göğsüm yorulmak bilmez. Kanım akacak bir fazla delik bulmak için çırpınır. O zaman bu korkunç sesler kim bilir bana bir şenlik havası gibi gelirdi. Geyiğin peşine düşmezden önce sofranın hayalini kurardım ve gerçekten de öyle olurdu; bütün bu kara orman vız gelirdi bana.

Uzun zaman, böyle gündüz vakti kararmış alaca ormanın içinde dolaştım durdum. Gözlerim zayıfladı herhalde, diye düşündüm. Çünkü avın sesini duyuyor, cismini bir türlü göremiyordum. Gölgele gözümün kıyısından geçse de, ki gölge para etmez, avcıya aslı lazımdır, o gölgeyi bile bütün olarak bir türlü göremiyordum. Nice ki aslını göreceğim. Zaten, bir ormanda, hele böyle karanlık bir ormanda bir avcı için en tehlikeli şey, sessiz ve küçük gölgelerdir. Canavardan daha korkunçtur bu. Ama sanki biri, bir şey beni takip edip duruyordu. Bunun ne ya da kim olduğunu anla-

mıyordum elbette. Böyle ıssız bir yerde bir garip ihtiyarı kim takip eder? Aklıma savaş kaçakları ya da yolunu yitirmiş yaralı askerler geliyordu. İnsan hem elinde bir tüfek bulunmakla bir de yaralı ise korku onun başına tebelleşmiş demektir. Korkan insan da her şeyi yapar. Dağa taşta ateş eder ve dağı taşı da zaten kendi has bir düşmanı olarak görür.

Çaresiz, olanca gücümle geri dönmeye karar verdim. Giderim, dünden kalan tarhana çorbasına talim ederiz ve her zamanki gibi kapıyı bacayı sıkıca kapatırız, diye düşündüm. Ev hiç ışık almaz. Işık olmayınca tehlike de olmaz. Canımızı bir gece daha korumuş oluruz, dedim. Tüfeği sırtıma süvari usulü asarak yine ne olur ne olmaz feneri yaktım, peşimde adı sanı belirsiz bir takipçiyle ormandan çıktım. Çıktım, o zaman fark ettim ki, akşam olmuş. Kendime kızdım; sen ne beceriksiz, ne haylaz yaramaz bir avcı olacaksın ki, akşama kadar dolaştın dolaştın da bir av olsun avlayamadın. Bir tavşancık olsun vuramadın, dedim. Senden artık adam zaten olmaz ama insan da olmaz. İnsanlığın batsın.

Peşimde, sürünen bir şeyler vardı. Ağaçların içinden öyle sesler geliyordu ki, sanırsın orman dizini dövmekle ağlamaya durmuş. Birileri böğüre böğüre ağlıyor, can çekişip sürükleniyordu. Çok uzaklarda, dağların eteklerinde yer yer yangınlar vardı. Hayvan ağaç cümle mahlukat yangından kaçıyor sanki.

Eve girip kapıyı sıkı sıkı kapattım. Pencereilerin tahta korunaklarını da kilitledim, gittim ocağı tutuşturdum. İhtiyar karı uyuşmuş gibiydi, yarı uyur yarı uyanık. —Ne oldu ki? dedi. —Sana dedim ya, dedim, bir şeyler olmuş. Bir acayıplık var ormanda. Tavana baktı, yüzü asılarak gözlerini kapattı. Tam o sırada kapımız çalındı.

Gidip korka korka kapıya yaklaştım. —Kim o? dedim sessizce. Kimse olmasın, diye yalvarıyordum içimden. Kimse olmasın. Kapıya ne bileyim, rüzgâr mesela. Bir dal parçasını savurmuş olsun. Bir dal kırığı bir parmak gibi havada uçup eve çarpmış olsun. Ama öyle olmadı. Kapı bir daha vuruldu. Ben de Allah'a sığınarak araladım; ne göreyim? Bir canavar. İnsan biçimli bir ağaç. Ama gözleri var / hem de yaş içinde/ ve konuşabilecekse, bir ağzı. Kolları, bacakları yaprak biçimli tüylerle kaplı. Yüzünün, göğsünün kabartısı, kuru çalısı çatlamış toprağı andırır. Erkek bir ağaç. Bir meşe. Nedense, usul usul korkum yitti. Kapıyı biraz daha araladım ve o titrete,

hüzünlü meşe adamını içeri aldım. Sürüne sürüne girdi, geçip büyük sedirin üzerine oturdu. Yüzünden, gözünden keder akıyordu. Yorgundu çok. Başımı eğdi, konuşmadan öylece oturdu.

İhtiyar karı da benim gibi önce korktu, neden sonra alıştı meşe adamına. Adam, sorduğumuz sorulara yanıt vermediği için, karşılıklı sessiz oturmaya başladık. Arada saçları rüzgârlanıyor, adamın kuru kalın gövdesinden bir uğultu yükseliyordu. Güçsüz, kederli bir uğultuydu bu. Neyse ki bu rüzgârlı zamanlarda bir koku peyda oluyordu da. Bana ormanın derinliklerinde duyduğum o sakızlı biberiye kokusunu anımsatan bu kokuyla. Meşe adamının yaydığı keder havası biraz olsun dağılıyordu.

Bir zaman sonra /adamın bizi işitemeyeceği hissine nereden kapıldıysa/ karım az kulağıma eğildi. —Meşe adamı bu, dedi. Biz küçükken hep anlatırlardı da inanmazdık. İşte bak, çıktı geldi. —Hikâye onlar, dedim, hep hayal. —Bu ne o zaman, dedi. —Zaar öldük biz, dedim, açlıktan kırıldık. Ben o gün avsız döndüm a. İşte o zaman açlıktan kırıldık. Öbür taraftayız. Öbür tarafta olur böyle şeyler. —Ne saçmaladın, dedi ihtiyar karı, öfkelenmişti iyice. —Herif, sen öldüysen ben ölmedim. Aklını mı yitirdin ne? Susup bir zaman kederli meşe adamını izledik.

Derken, karı kalkıp dünden kalan tarhana çorbasını ısıttı, getirip önümüze koydu. Ben çorbamı afiyetle içtim. Meşe adamı tasına hiç dokunmadı. Ama sonra ilginç bir şey yaptı: Ben kalkıp çorba tasımı musluğun kenarına koyunca, o da kalkıp dolu tasıyla benim yaptığımın aynısını yaptı. Sonra tıpkı benim gibi, dönüp sedirdeki yerine oturdu.

Hava iyice kararmış, dışarıda kapkaççı bir rüzgâr başlamıştı. Ev uğultudan zangır zangır titriyordu. O geceyi öyle geçirdik. Meşe adamı sedirin üzerinde kederle oturdu kaldı. Biz baktık olacak gibi değil, yatağıımıza geçtik, çaresiz kıvrılıp uyuduk.

Sabaha karşı, güzel ve tatlı rüyalardan yeni yeni uyandığım sıralarda /karım olacakları hep rüyasında gördüğü için o geceyi kâbuslar içinde geçirmişti/ dünki gün gördüklerimin gerçek olmadığına hükmetmişim. Açlık ve korku insanı en olmayacak şeylere inandırır ve böyle bir derde düşmüş insanın görmeyeceği hayal düş yoktur. Nice ki, gün doğmadan neler doğar. Böyle düşünerek, yatağımdan kalkmadan önce güzel faydalı bir Fatiha okudum. Ellerimi

yüzüme sürdükte ihtiyar karı da meğer uyanıkmış. Önce ters ters baktı. —Aptessiz dua mı okunur herif, duayı kirlettin, dedi, kalk da bir bak adam ne yapıyor. Birden bir korkuyla titreyerek doğruldum, karşığı odaya geçtim. Meşe adamı bıraktığımız yerde, bıraktığımız biçimde oturup duruyordu.

O gün avda iki garip olay geldi başıma. Öyle ki, orman artık eski orman değildi, bunu kesin olarak gösteriyordu bu olaylar. İlk, birbiriyle söyleşen iki geyik gördüm. Pustuğum yerde güçlükle duyuyordum seslerini. Bugün avı kolayından buldum, diye seviniyordum bir yandan. Namlunun ucundaydı, namluyu geyiklerin en etli olanına çevirmiştim. Neden sonra, konuşmalarına kulak kabartınca, yapmayı düşündüğüm işten caydım. Zira boynuzları ceviz dalları gibi akıp uzamış bu geyiklerdi ki, aralarında meşe adamları hakkında konuşuyorlardı. —Baksana, dedi biri, bizim boynuzlarımız hem alımlı ama aynı zamanda sert ve keskin. Bunları meşe adamlarına sapladıkça nasıl canları yanıyor. —Ya, diye güldü öbürü, onlar ağlayıp sızlandıkça bir hoşuma gidiyor ki sorma. Hele küçük olanlar, onlar hemencecik solup gidiyor. Böylece, bunları duyunca ateş etmekten vazgeçtim. Demek ki, dedim içimden, bu geyik millettir ki bizi meşe adamlarından kurtarabilir. Vardım yoluma gittim.

Bir zaman yürüdükten sonra, su içtiğim pınara uğrayayım dedim, dilim damağıma yapışmıştı. Yorgun kirpiller gibi soluyordum. Eğimi inince, suyun başının bir peri kızı tarafından kesildiğini gördüm. Kız, yanındaki besili ineğe öfkelenmiş söyleniyordu. İnek de aldırmadan otluyor, arada uzaklara baka baka böğürüyordu. Peri kızı ineği sağmak istiyordu belli ki ama süt gelmiyordu inekten. Ben bu ikisini bir süre sessizce izledim. Ama saklanmam boşunaymış. Bir ara Peri kızı kalkıp ineğin kafasını iki elinin arasında sıkıştırdı. —Seni şu avcıya vereyim de gör, dedi. Sütsüz ineği ne yapayım ben? Deyince ben de çaresiz çalımın arkasından çıktım, kızla ineğin yanına vardım. Varınca da kız bana şöyle göz ucuyla baktı. —Al senin olsun bu yaramaz, dedi. Dedikten sonra da kayıplara karışarak gözden yitti. Ben de ineği önüme katıp eve getirdim, ahıra bağladım. Büyük, besili bir inekti. Sütünü ona vermezse bana verir, bana vermezse ben de onu keserim, diye düşünüyordum.

İçeri geçince meşe adamını yine sedirde oturur buldum. Bana, beni özlemiş gibi baktı. İhtiyar karı ki iyice alışmıştı ona. —Hiçbir

şey yemiyor, dedi sessizce. O sıra aklıma geldi. —Meşe yemek yer mi a karı, dedim. Bizdeki de akıl. Meşe su ister. Aylardır yağmur yağmıyor. Yüzüme baktı, çıkıp kuyudan su çekti, getirip meşe adamının önüne tasla koydu. Adam tası aldı, ağzına götürdü ve kana kana içti. Derken su meşe adamına öyle bir can verdi ki, ayakuçlarından sarkan kök sürgünleri kıpırdadı, bir iki damla, bu sürgünlerden yere gitti. Adamın tüm gövdesi çatırtılar içinde gerindi, tazelendi. Yaprak benzeri tüyler ansızın canlanıp dirildi. Renk geldi meşe adamının yüzüne.

Ama bu onun kalkıp gitmesine yetmedi. Adam isterse ayağa kalkıyor, benim hareketlerimi taklitte yetiniyor, sonra yine gelip yerine oturuyordu. Ben kalkıp pencereden dışarı mı baktım, o da aynını yapıyor, ben dışarıya bakarken başımı mı kaşdım, o da güzel güzel vallah kaşınıyordu. —Besbelli, bu senin yerine geçmek istiyor, dedi ihtiyar. —Sen de Allah'tan isterdin ya, dedim. —Tövbeler olsun, dedi. —Hatun vallah ben korktum, dedim, ne yapıp yapıp bu heriften bizim kurtulmamız lazım. Kaşlarını çattı. —Lazım, dedi, ne yapalım? Kalkıp adamın irice dallarından birini tuttum. —Sen de tut, dedim, belki kapının önüne çıkarırsınız. —Çıkarırsınız, dedi ihtiyar, bakarsın o zaman bu, bizim bahçemizin ağacı olur.

O gün akşama kadar ne ettik ne tuttuksa meşe adamını evden çıkaramadık. Ertesi gün, aklıma şeytanca bir fikir geldi. Mademki, dedim, bu adam benim her hareketimi yansılıyor, dur bakalım... Gidip iki bardak yağ, iki de kibrit getirdim. Bir takımını onun önüne koydum, bir takımını da ben aldım. Kendi bardağımdaki yağı bacaklarıma döktüm. Aynını onun da yapmasını bekledim. Sonra kibriti elime aldım. O da kendi kibritini aldı. Çaktım. Meşe adamı birden parlayıp alev aldı ve cayır cayır yanmaya başladı. Gözyaşları ve böğürtüler içinde sedirden kalktı, hızla, yana yana, sürüne sürüne evden çıktı, ormana doğru çekilip gitti.

O gittikten bir zaman sonra amansız bir yağmur başladı. Kapının önüne çıktım, ahırdaki besili ineğin sesini duydum. Sigaramı yaktım. Orman kederle, bağıra bağıra ağlıyordu.